جیهانی چیرۆك و شانۆگەری

لە ئاسۆی چاوەڕوانیدا

مستەفا سالح کریم

چی‌تر ئارامی نەگرت لە ناو ئوتومویلەکەیا بمێنێتەوە ، دابەزی ، بەبەر نەخۆشخانەکەدا کەوتە هاتو چۆ « سەیرە ، تو خوا ئەمە شوێنی بەیەك گەیشتنی دلدارانە » قیژەی منالانو ژاوە ژاوی ئوتوموبیل لە کاسەی سەریا پوورە هەنگێك بوو گیزە گیزی ئەهات ، تاو تاوەش سەیری سەعاتەکەی دەستی ئەکردو لە دلی خۆیا ئەیوت « ئەوەندەی نەماوە پێك بگەین ، هەر ئێستا یان تاوێکی تر بەخۆیو زەردە خەنە ناسکەکەی سەر لێوەکانیەوە دەر ئەکەوێ » .

کات بوە گوێزانێکی تیژو بەسەر لەشی ئارامیا هات ، بەخۆیو تەوە « تۆ بلێی نەیەت ؟! بڕوا ناکەم ! ئەی هەفتەی پێشوو ، وەك هەموو جارانی تر لە کاتی خۆیدا نەگەیشت ! »

بێ ئارامی بوە ئەسپێکی سەرکێش‌و هەلیگرت ، جارێکی کەش سەیری سەعاتەکەی کردەوە « دوازدە و نیوە ، دەبوو لە دوازدەدا لێرە بوایە ، خۆی ئەم شوێنەی دەست نیشان کرد » ڕووی لە تەلەفۆنی گشتی نەخۆشخانە کە کرد ، کەوتە پشکنینی گیرفانەکانی ، دەفلسیەکی بەدەستەوە نەهات ، چوە دەرێ تا شتێ پارە ورد بکاتەوە ، لە پڕ ناسیاوێکی کۆنی بینی کە دمێك بوو لێك دابڕابوون ، ئەم خوا خوای بوو لە کورتی بیبڕێتەوە ، بەلام ئەو دیار بوو زۆری پێبوو ، هەر چۆنێ بوو داوای دەفلسیەکی لێ کردو لێی جیا بوەوە ، بە پەلە خستیە ناو کونی تەلەفۆنەکەوە ، نمرەی تەلەفۆنی شوێن کاری [سەناریا] ی بادا ، جگە لە زەنگی تەلەفۆنەکە نەبێ هیچی تری بەر گوێ نەکەوت ، دلی کەوتە پەلە کردن ، ماوەیەکی باش گوێی بۆ لێدانی زەنگی تەلەفۆنەکە شل‌کرد ، کەس هەلێ نەگرت .

« بۆ نەهات ؟ چی ڕوویدا بێ ؟ ئەبێ لێم زویر بووبێ ! خۆ هەفتەی رابوردوو شتێکی وام نەکردوە بووبێتە هۆی زیز بوونی، بە پێچەوانەوە زۆر بەختیار بووین ئەی بۆ دیار نەبوو؟!» .

بەر دەرگای نەخۆشخانە تا ئەهات ژاوە ژاوی زیاتر ئەبوو ، تاکسیەکانیش یەك بەدوای یەکا خەلکیان دا ئەبەزاندو خەلکی تریان سوار ئەکرد ، ئەمیش چاوی بڕیبوە شەقامەکە . «هەفتەی پێشوو ، نیو سەعات بەر لە ئێستا ، پاسە سوورەکە ئا لێرەداوەستا ، چاوم لە دەرگای دابەزینی نەئەتروکاند ، پۆل پۆل خەلکی هەلرشتە سەر شەقامو شۆستەکە ، ئەوەندەی پێ نەچوو بلوزە پەمەیەکەیم بەدی کرد ، بالایەکی بەرز ، گەردنی سپی بێگەرد ، دوو چاوی گەشی رەشی مەیلەو قاوەیی، جووتێ برۆی جوان وەك مانگی یەك شەوە تیشکی جوانی‌یان بەسەریانا ئەپرژاند ، بەپیریەوە چووم ، دەستم خستە ناو دەستی ، ئەمەویست لە بەر چاوی ئەو هەموو خەلکە دەم بخەمە ناو دەمی‌و تێر لێوەکانی بمژم ، بەرەو لای ئوتوموبیلەکە ڕۆیشتین ، لێلیم پرسی :

— بەرنامەی ئەمڕۆمان چۆنەو بەرەو کوێ بچین ؟

به زەردە خەنەیەکەوە کە هەر لە خۆی دێ لە گەل برۆ جولاندنێکا وتی :

— لەپێشا ئەچین بۆ پیشانگای گول ، بەدرێژایی ئەم هەفتەیە ئاواتم ئەوە بوو بیبینین ، ئەترسام کاتی بەسەربچێ‌و فریای نەکەوین » .

هەناسەیەکی قوولی هەلکێشا ، سەیرێکی ئەم بەر و ئەو بەری شەقامەکەی کرد ، چاوەکانی بڕیە دوور تریش ، پالی بە درەختێکەوە دا « هەفتەی رابوردوو لە ژێر درەختێکی وا سەوزو جوانابوو دیاریەکەم دایە ، دیمەنی گولە ڕەنگاو ڕەنگە ڕازاوەکانی پیشانگاکە هەستیان وروژاندبوم هەر چوار لامان گول‌و سەرەوەشمان بەگەلاو گول تەنرا بوو ، ئەتوت کەژاوەیەو ڕامان ئەژەنێ ، لەگەل بۆنی خۆشی گولەکانا گڕی هەناسەی

هەردوكمان تێكەڵ بەیەك بوو ، زۆرم خۆش ئەوێ ، لە توانامـا ماوە بیشارمەوە . . . ئەی ئێستا ! بۆ ووشە لە سەر زمـانم وشكایی هاتوە ؟ بۆ دەرناكەوێ تا گەرووی تاساوم بەربێ ؟ »
هەشریتی بیرەوەریەكانی ڕۆژانی ڕابوردوو ، وازیان لێ ئەهێنـا ، هێواناى ئەوەشی هەبوو ئەو شوێنە بەجێ بهێڵێ ، ساتە نـە سێ ئەیوت « هەر دێت ، ئەم ڕۆ پینج شەممەیە ، ئەو كاتەیە كە بەسەعاتو دەقیقە چاوەڕوانی ئەكەین و هەر لە بەیانیەوە خۆمان بۆ پێشوازیی ئامادە ئەكەین » .

چاوی بەكچێك كەوت ، دڵی ڕاچڵەكی ، كچـە بەزەردە خەنەیەكەوە سلاوی لێ كرد ، فەرمانبەرێك بوو لە هۆڵی پیشانگا هونەریەكان ، لە ئەنجامی هاتو چۆیا بۆ ئەو هۆڵە بوبونە ناسیاو ، سەناریاشم لەو هۆڵەدا بۆ یەكەم جار ناسی ، لە كاتێكدا ئەتوت هێنرابوو بەرامبەر تابلۆیەك وەستا بوو ،زۆر بەپەرۆشو تاسەوە لێی ورد ئەبوەوە ، منیش چاوم لە نێوان تابلۆكەو ملوانكەكەی سنگیا لە هاتو چۆدا بوو ، سنگو یەخەی كرابوەوە ، بەخیلیم بەو خاچە چكۆلە زێڕە ئەبرد كە لە نێوان مەمكەكانیا جۆلانەی ئەكرد ، پێش ئەوەی بێمەوە سەر خۆم ئـەوە ندەم زانی هونەرمەندی خاوەن تابلۆكە لە نێوانمانایە ، بەر لەوەی شتێكمان دەربارەی بۆ روون بكاتەوە ، پێكی ناسین ، چونكە وا دیار بوو ، هـەر وەك هاوڕێی من بوو ، ناسیاوی ئەویش بوو ، سەرەتای ڕێگای خۆشەویستیمان لە وێوە دەستی پێ كرد . . . لـەو كاتـەوە پەنجەكانی لە ناو دەستما بۆ ساتێ سەرخەویان شكاند ، بوو بە خەیاڵی شەوو ڕۆژم ، هەر چەندە چاو ئەنووقێنم شـێوەی شیرینی لەبەر چاومە ، كە چاو ئەكەمەوە وا ئەزانم لەگـەڵما ئەدوێ » .

سەناریا گوڵێك بوو تازە ئەگەشایەوە ، ناوی خۆی بـە خۆیەوە بوو ، شەیدای گوڵو جوانی بوو ، بە دەگمەن گوڵ لێی جیا ئەبوەوە ، یان لە بەرۆكی ئەدا ، یان لە پەرچـەمی ، زۆر جاریش بەدەستیەوە ئەگرت ، هەر چەند گوڵی بە دەستەوە بوایە ، ئەمەیان بۆ ئەم بوو ، كە بەیەك ئەگەیشتن ئەیدایـە دەستیو ئەیوت :

— زۆر جوانە ، شایانی تۆیە .

« ئەی ئەمڕۆ بۆ گوڵ نابینم ، نە گوڵ دیارەو نەخـاوەنی ! نەوەك هەفتەی پێشوو كاتم لەناو هەزاران گوڵا بەسەر بەم ، نە ئاواش بۆ تاقە گوڵێك داماىم » .

كەوتە گێژاوی بیر كردنەوەوە ، پاڵی بەیەكێ لە ئوتومبیلەكانی گۆڕە پانی بەر ئەخۆشخانەكەوە دا ، لێكی ئەدایەوە و سـێو دووی دڵی خۆی ئەكرد « تۆبلێیت ، منیش بەیەكێ لەو دڕندانە تێگەیشتبێ كە هەمیشە دەوری ئەدەنو ئەیانەوێ كەڵبەیان لـە شلكەی لا ڕانی گیر كەن ؟ نەء ، نابێ وابێ ، چونكە وا بـۆ شەش مانگ ئەچێ ئێمە هاوڕێینو لە یەكتر شـارەزاین ، هەرگیز نابێ وا بیر بكاتەوە » .

یەكەم ژوانیان شوێنێكی تربوو ، گوێ ئاوو سەوزاییی بوو ، لە خەمو پەژارەی ئەوەدا بوو ئاخۆ بێت یان نەء ؟ خەیاڵی وەك پەپوولە پاییزە كەوتبوە جۆلانە ، لە ناكاوا بۆنێكی زۆرخۆش بەر لووتی كەوت ، وەك لە خەونێكی خۆش ڕاپەڕێ سـەری بەرزكردەوە (سەناریا) بوو ، كراسێكی ئەرخەوانی لە بەرابوو ، جانتاكەی دەستیشی هەمان ڕەنگی هـەبوو ، گوڵـەوە نەوشەیەكیشی لە سەر سنگو بەرۆكی چەسپاندبوو كە جـار جارە چاو شاركێی لەگەڵ مەمكەكانیا ئەكرد ، لە خۆشیانا بـۆ ساتێ بێ دەنگ بوو چاویان بڕیە یەكتر ، چرپەی سـێبەری درەختەكان بوونە مۆسیقای چایكوفسكی ، گێژە لوكە ناو بەناوە كەش بوو بە شەماڵ بەدەم پیاسە كردنەوە پێی ووت :

— یەكەم جارە ، هەست ئەكەم بەڕاستی یەكێكم خۆش بوێ ، چونكە ئەوەندەم شت دیوە بڕوام بەخۆشەویستی لاوازە .

— ئەشێ بەهۆی كچانی دەورو پشتتەوە بێ :
— بۆ هەر كچان ؟ ئەشێ بەهۆی هەردوو لاوە بێ .
— تۆ لە شوێنی كاركردنتا حەساوەیت ؟
— نەء ، هەرگیز نەء !
— بۆچی ؟

— لە ڕاستیدا من زۆر حەز لە ئیشەكەم ئەكەم ، بەڵام ئەوانەی لە گەڵیانا كار ئەكەم وایان لێ كردووم ، بێز لە ئیشو لە هەموو شتێكی شوێنەكەش بكەمەوە . . چاریشم نیـە ! كچانی دەورو بەرم زوربەیان (غادە السمان)و تـەنی « تانانەت رۆژ نامەش بەكەوچكو چەتاڵ ئەخوێننـەوە ، لەكاتی نوستنیشا دەسكێش لە دەست ئەكەن » .

— ئەی ڕادەی روناكبیریان ؟
— كلۆلیەكە لەمە یانایە ، فڕیان بەسەر هیچەوە نیە جگە لـە ئارایشو باسی ئەمو ئەو نەبێ .

— بابێینە سەر ئەو پیاوانەی لەگەڵتان ، ئاخۆ ڕات بەرامبەر بەوان چۆن بێ ؟

— بە دەگمەن ڕێ ئەكەوێ كچێك یەكێكیان هـەڵبژێرێو بەهاوڕێیان بزانێ !

— بۆچی ؟

— من با دوور نەڕۆم ، باسی خۆم بكەم، لەبەر دەست كورتیو نەدارایی هەر لەیەكەم ساڵی زانستگامەوە لەم شوێنەی ئێستاما دامەزرام ، دووساڵیشە كولیجم تەواو كردوە ، واتە شەش ساڵە من ئەمانەی ئێستاو ئەوانەی لـەوەو

پێشیشیان تاو توو ئەکەمو هەڵیان ئەسەنگێنم .

— تەرازووەکەت چی بۆ دەرخستووی ؟

— هەیانە ، خۆی بەشێوەیە نزیك ئەکاتەوە ، واتێ ئەگەی بەو هەمو وشە ڕازاوانەیەوە فریشتەیە ، بەڵام ئەوەندەی پێ ناچێ پێستی مرۆڤایەتیەکەی لەبەر دا ئەماڵرێو لە پێستی گورگێکدا دەر ئەکەوێ ... ئەمجا کە بۆی دەر ئەکەوێ گۆشتی بەرخەکەی بەرامبەری بۆ خواردن دەست نادات ، ئەڕشێتەوە ، چی شتی ناشیرین لە فەرهەنگە بازاڕیە شارراوەکەیا هەیە ئەیخاتە پارسەنگی ئەو کەسەوە.

— سەیرە !

— لەوەش سەیرتر ، خۆی باسی هونەرو جوانیو سەربەستیت بۆ ئەکا ، کەچی کەداوە دەزووەکەی نێوانتان ترازا یەکەم کەسە هاتوچۆی ئەو کچە بۆ پیشانگاکانو بایەخدانی بە هونەرو تێکەڵاو بوونی بەهونەرمەندان ئەکا بەبەڵگەیەك بۆ سەرو پۆتەڵاك شکاندنیو لێدانی .

— واتە ، تاقی کردنەوەیەکی قووڵت هەیە !

— تاقی کردنەوەیەکی وا کە هەرگیز لەگەڵ تەمەنما ناگونجێ، بۆیە ئەڵێم : یەکەم جارە هەست بەلێدانی دڵم ئەکەم ، یەکەم جارە لە ناخەوە بەهەموو سۆزێکەوە یەکێکم خۆش بوێ .

* ■ *

بێزاری لە لەشیا کەوتە میروولە کردن ، جگەرەیەکی داگیرساندو چەند مژێکی قووڵی لێدا ، کەوتەوە هاتوچۆ کردن، وەك چاوی ڕێشکەو پێشکە بکات ، ئافرەتێکی لە دوورەوە بەدی کرد ، بە باڵا ، بەخەرمانە قژە ڕەشەکەیەوە ، بەڕۆیشتنەکەی ، هەموو شێوەی لەوی ئەکرد « ئا ... خۆیەتی ، سەد شکور وا ئیتر چاوەڕوانیە سامناکەکەم چاوی لێكنا » .

هەنگاوی بەرەو شەقامەکەی ئەو بەرەوە نا ، لەگەڵ ئافرەتەکەدا بەیەك گەیشتن ، وەك مقەبای لێهات ، حەپەسا ! « سەیرە ، هەموو شێوەی ئەوی تیایەو ئەویش نییە » بە ناچاری پاشەو پاش گەڕایەوە ، چوە ناو ئوتوموبیلەکەی ، دەستی خستە سەر ستێرنە کەو سەری نایە سەری ، گێژە لووکەیەك هات گەڵێ وردەکاغەزو گەڵای هەڵوە ریوی درەختەکانی تێك ئاڵاندبوو ، گەڵایەکیان لە پەنجەرەی ئوتوموبیلەکەوە خۆی بەم دیوا کرد « ئەترسم لەم پاییزەدا گەڵاڕێزانی خۆشەویستیەکەی منیش بێ » دەستی بەدوگمەی ڕادیۆکە دانا ، ئاوازێ کەلەوەو پێش لە ساتێکی کامەرانییانا پێکەوە گوێیان لێی بو بوو ، وروژاندی ، چاوەکانی پڕ بوون لە فرمێسك« هەموو کەشتیەکان بۆ بەندەر ئەگەڕێنەوە ، هەموو بەلەمەکانیش بۆ رۆخی رووبار ، هەرمنم بەتەنیا لەناو دەریایەکی بەرینا بەلەمەکەم بە دەست گەرداوەوەیە ، نازانم کەی و لە کوێ ئەگیرسێتەوە » .

دەستی بۆ چەکمەجەی ناوەوە برد ، رۆژ ژمێرێکی تیابوو دەری هێنا کەوتە خوێندنەوەی لاپەڕەیکانی « ئا لەم رۆژەدا بوو پێکەوە پیاسەمان ئەکرد ، لەبەر جامخانەی کۆگایەکا هەردوکمان چاومان بڕیبوە بووکە شووشەیەکی خنجیلانەی جوان لە ناو چوار دیواری شووشە بەندابوو، هەر چوار دەوریشی هەمەجۆر دڕندەی دەم داچەقاو دەوریان دابوو ، هەریەکەیان چاوەڕوانی ئەوەی ئەکرد زووتر پێش ئەوی تریان پەلاماری بدا ، لەو سەرنج دانەمانا ، لە ناکاو هەردوکمان ، منو سەناریا ، چاومان بڕیە یەکترو هەر یەکەمان لەڕازی دڵو بیری ئەوی ترمان گەیشتین».

کەوتەوە پەڕە هەڵدانەوە و خوێندنەوەی ئەو وشانەی لەو رۆژانەدا بەگوێی سەناریایا چرپاندوە ، لە لاپەرەیەکی ترا وەستا « لەم ڕۆژەدا بوو بە تەنیا چووم بۆ کۆگاکەو بووکە شووشەی ناو جامخانەکەم کڕی و بۆیان پێچامەوە ، هەفتەی رابوردوش لەم رۆژەدا لە ژێر سێبەری درەختە جوانەکەی ناو پیشانگای گوڵ ، لە کاتێکدا دەستم بەخەرمانە قژە ڕەشەکەیا ئەهێنا ، دیاریەکەم پێشکەش کرد و پێم وت :

هیوام وایە هەرگیز ئەو دڕندانە زەفەر بە بووکەخان نەبەن ، بەپێکەنینێکی پڕ نازەوە لێی وەرگرتم ، چاوەکانی زۆر شتیان تیا ئەخوێنرایەوە کە دووبارە وتم : ئەگەر دیواری بووکە شووشەکە ، شووشەبەندە ئەبێ دیوارەکانی دەوری سەناریا کۆنکرێت بن ، سەری نایە سەرسنگم ، هەستم کرد گەرمایی فرمێسکەکانی نەك هەرپێستی لەشم بەڵکو گۆی دڵیشم داخ ئەکەن » کە سەیری سەعاتەکەی کردەوە بۆی دەرکەوت سێ سەعاتە لەم چاوەڕوانیە تا لە دایە ، خەمەکانی کەڵەکە بۆ بوون، خەریك بوون هەناسەی لێ ببڕن ، زانی کە ئیتر مانەوەی بێ سوودە ، هەر لێکی ئەدایەوە « ئەشێ بە ڕاستی منیشی وەك ئەوانی تر سەیر کردبێ ، یان ئەبێ ئەو جانەوەرانە دڵیان وا ڕەش کردبێ کە لەئاستی کەسی ترا سپی نەبێتەوە ، ئەبێ هەمو پیاوێ بەوانەی دەورو بەری بزانێ ؟! »

هەر چۆنێ بێ ئەو پرسیارانە بێ وەڵام مانەوە ، کاتێ بڕیاری ڕۆیشتنی دا بۆ دواجار چاوێکی بەو شوێنەوارانەدا گێڕا ، کە هەموویان شایەتی خۆشەویستیەکەیان بوونو جارەها گەڵای درەختەکان بەووشە شیرینەکانیان ئەکەوتنە سەما ، بەدەم ڕویشتنەوە ، وتەیەکی [ئیراسموس] لە گوێیا ئەزرنگایەوە [تا ژیان مابێت هیواش ئەمینێ] .

سلیمانی / تشرینی یەکەمی 1978